

Erdeink jellemző adatainak közelebbi megismerése vezethetett arra a felismerésre, hogy a kitermelés növelhető.

A két világháború közti években átlagosan 3,5 millió bruttó m³ fát termeltek ki az ország erdeiből. Ez évben — az eddigi tényszámok alapján következtetve — 5 millió bruttó m³-es fakitermelés várható. A kitermelt fa mennyiségében elért növekedés mintegy 43⁰/₀-os. 1980-ra szóló terveink szerint — az erdők állapotának további javítása érdekében is — elérjük a 7 millió bruttó m³-t, tehát a két világháború közti évek fakitermelésének kétszeresét.

Az erdőkben rejlő lehetőségek kihasználását egyre inkább gátolja az a mindinkább élesedő ellentmondás, hogy fában és fatermékekben a kereslet egyre nő, s megfelelő ipari kapacitás és technológia hiányában a hazai faanyagokban értékesítési gondokkal küzdünk. Az erdészet egyik legalapvetőbb feladata a következő években a szükséges ipari kapacitások megteremtésének szorgalmazása. E nélkül ugyanis — legalább időlegesen — kárbaveszne annak a nagy erőfeszítésnek egy része, amelyet a népgazdaság a felszabadulás után az erdőgazdálkodás fejlesztése érdekében tett.

Rövid tanulmányunkban igyekeztünk rávilágítani azokra a nagy változásokra, amelyek hazánk erdeiben, erdeink állapotában a felszabadulás óta bekövetkeztek.

Minden változást nem említettünk, ezt nem is tekintettük célnak. A nagy változások nemcsak az erdőket érték, hanem azokat az embereket is, akik tevőlegesen hozzájárultak munkájuk eszközének és tárgyának, az erdőnek a megváltoztatásához.

Д-р Э. Шали: ИЗМЕНЕНИЕ ТЕРРИТОРИИ И СОСТОЯНИЯ ЛЕСОВ ВЕНГРИИ ПОСЛЕ ЕЁ ОСВОБОЖДЕНИЯ

После освобождения перешедшие в государственную собственность леса в течение 6—7 лет не были лесостроены. Для ликвидации пробела понадобилось равно 20 лет. При этом сильно возросла лесная территория: около 325 тысяч га новых лесов, благодаря чему лесистость от 12,1% увеличилась до 15,6%. Изменился состав пород и запас древесины на корню увеличился на 50—55%. Заготовка древесины между двумя мировыми войнами составила 3,5 миллиона м³, а в этом году заготовим 5 миллионов м³ и к 1970 году запланировано заготовить 7 миллионов м³ древесины.

Заботу составляет только создание соответствующей мощности по переработке древесины.

Dr. Salı E.: ÄNDERUNGEN IN DER FLÄCHE UND IM ZUSTAND UNSERER WÄLDER SEIT DER BEFREIUNG.

Die infolge der Befreiung in Staatseigentum übernommenen Wälder waren mit einem Aufforstungsrückstand von 6 bis 7 Jahren belastet. Die Räumung dieses Rückstands nahm rund 20 Jahre in Anspruch. Daneben wurde auch die Gesamtfläche des Waldes erheblich — um 325 000 ha — vergrößert, wodurch das Bewaldungsprozent von 12,1% auf 15,6% erhöht wurde. Es veränderte sich die Holzartenzusammensetzung, der Anteil der Niederwälder wurde kleiner und der stehende Vorrat nahm um 50 bis 55% zu. Solange der jährliche Holzeinschlag im Zeitraum zwischen den Weltkriegen 3,5 Millionen fm betrug, werden in diesem Jahre 5 Millionen fm eingeschlagen und für 1980 ist der Einschlag von 7 Millionen fm vorgesehen. Es bereitet nur der Ausbau einer entsprechenden Industriekapazität zur Bearbeitung des Holzaufkommens gewisse Sorgen.

A szovjet tudományos eredmények és gyakorlati tapasztalatok hatása a magyarországi fásításokban

FEKETE GYULA

A második világháború, amely oly sok vér és anyagi áldozatot követelt, erdeinket sem kímélte meg a pusztítástól. A kíméletlen háborús rablógazdálkodás örökségként kiszarolt erdők, felújítatlan vágásterületek maradtak ránk.

Budapesten és az ország nagy részén még tombolt a háború és a fasiszta terror, amikor a győzelmesen előrenyomuló szovjet hadsereg által felszabadított keleti országrészekben már a szabad magyar nép akarataként kihirdették az 1945. évi földreform törvényt, mely alapja, forrása annak a hatalmas változásnak, ami felszabadulásunk óta erdőgazdálkodásunkban végbement.

A földreform törvény végrehajtásaként nemcsak a 10 kat. holdnál nagyobb erdők kerültek állami tulajdonba, illetve községi kezelésbe, hanem az erdőtelepítésre és fásításra kijelölt mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek is. Az erdőterület gyarapításának kezdeti területi feltételeit tehát a szovjet hadsereg felszabadító harcai eredményeként az 1945. évi földreform törvény adta meg.

Az első hároméves tervünk végrehajtása során a népgazdaság erejét a háborús károk helyreállítására kellett összpontosítani. Az erdőgazdálkodás területén ez a tevékenység leginkább a háborús túltermelések következtében mutatkozó felújítási hátralék felszámolására irányult, ezért az első években az új erdőtelepítés, fásítás még nem volt számottevő.

A Szovjetunióban 1948-ban adták ki a védő erdőtelepítésekről szóló rendeletet. Ezt a hatalmas programot az erdészeti szakemberek szaklapunkból is megismerhették és magukévá tették célkitűzéseit. Széleskörű propaganda munka indult meg. Ennek eredménye volt a fásítási program kidolgozása, majd megvalósítása.

1949. október 17-én a fásításban érdekelt hivatali és társadalmi szervekből összehívott országfásítási bizottság célkitűzésként elfogadta, hogy az ország fával borított területét az eddigi 12,3%-ról 20,3%-ra kell felemelni. A fásítás fejlesztése érdekében végrehajtandó feladatokat az 1029/1951. (XI. 30.) MT határozat írta elő. Ezzel a szovjet rendelet nyomán a fásítás ügye nálunk is egyik fontos népgazdasági tervfeladattá vált.

A szovjet rendelet erdészeti vonatkozású leglényegesebb rendelkezése a mezőgazdasági terméshozamok növelése érdekében a mezővédő erdősávok telepítése volt.

Mezővédő erdősávokat abban az időben nálunk még csak egyes területeken találhattunk (Pusztavacs, Mosonszentjános, Nyírség stb.).

A Szovjetunióban V. V. Dokucsájev volt az első, aki rámutatott a fásításoknak a sztyeppe mezőgazdasági többtermelésében betöltendő segítő szerepére és ezzel a fásítások szükségességére. P. A. Koszticsev fejlesztette tovább a Dokucsájev által megkezdett kutatásokat és módszereket dolgozott ki a termőképesség növelésére. Dokucsájev és Koszticsev kutatásait V. R. Viljamsz tökéletesítette és földművelési rendszere egyik nélkülözhetetlen alkotó elemének jelölte meg a mezővédő fásítások létesítését. Sürgette a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek beerdősítését.

Hazánkban a felszabadulásunk előtt is fásították a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területeket, főként az alföldi területeken fasorokat telepítettek, ez azonban nem jelentett erdőterület gyarapodást, mert a meglévő erdők területe hozzávetőlegesen ugyanannyival csökkent. Az ország erdősültsége 1921-ben 11,84%, 1938-ban 11,9% volt. annak ellenére, hogy csak az alföld-fásítási törvény végrehajtásaként 33,750 ha erdőjellegű telepítést végeztek.

A szovjet kutatási eredmények és gyakorlati tapasztalatok megerősítették a szakembereket abban, hogy erdőtelepítési, fásítási kezdeményezéseikkel jó úton járnak. A szovjet irodalomból, a szovjet szakértőktől erőt, biztatást kaptak ahhoz, hogy széleskörű propagandamunkával most már megalapozottabban és kiterjedtebben érvényesítsék az erdők és fásítások növelésére irányuló célkitűzéseiket.

Az 1950-es évek elején megindult földrendezések eredményeként kialakult termelőszövetkezetek és állami gazdaságok területén az üzemben belüli földrendezést az 1948. évi szovjet rendelet irányelvei szem előtt tartásával hajtották

végre. A táblásítás során figyelemmel voltak arra, hogy a táblák határán elhelyezett mezővédő erdősávok előnyösen éreztessék széltörő, talajvédő hatásukat.

Ehhez a tervezéshez Cseremuskin—Udacsin „A kolhozok földrendezése” c. munkája nyújtott nagy segítséget főként az erdészeti és mezőgazdasági szempontok összehangolásához. Az erdősávok elhelyezésének szovjet irányelvei általában alkalmazhatók voltak a mi viszonyaink között is.

Hosszúra nyúlna felsorolni mindazokat a szovjet kutatókat és tanulmányait, amelyekben az erdősávok és fásítások széltörő, vízgazdálkodást javító, termelést fokozó hatásával foglalkoznak. Ez a ma már úgyszólván áttekinthetetlen gazdag irodalom vetette meg az alapját a hazai ilyen irányú kutatásoknak. Dr. Gál János és dr. Csontos Gyula megfigyelései igazolták a szovjet kutatási eredményeket és a hazai mezővédő erdősávok telepítésére vonatkozóan igen hasznos következtetéseket vontak le.

Értékes tapasztalatokat merített a magyar erdőgazdaság az öntöző rendszerek fásításának szovjet megállapításaiból is. A Keleti Főcsatorna környékének fásítására utalok, ahol a terv szerint összesen 600 ha-t kellett fásítani (megvalósult 690 ha). A feladattal kapcsolatos kutató munka során mind dr. Tóth Béla, mind — személyes tapasztalatai alapján — dr. Gál János messzemenően felhasználta a szovjet eredményeket. Ezek a nyáarak felhasználásában, az erdősítések elhelyezésével kapcsolatos megfontolásokban, valamint a szikes és kötött talajokon a fásítások ökológiai erdőművelési szerepének értékelésében is kifejezésre jutottak. A szovjet eredményeket támasztotta alá és egészítette ki dr. Gál János dr. Pántos Györggyel és a munkaközösségével együtt az öntöző csatornák mentén a fásítás termőhelymódosító hatására vonatkozó vizsgálataival.

A szovjet irodalmon és példákon elindulva, bővítve hazai tapasztalatokkal a mi sajátos viszonyainknak megfelelően folytatjuk az erdősávok telepítését elsősorban laza homok és kotus talajokon, legelőkön, utak, csatornák, vízfolyások mentén és majorok körül. 1950. őszétől 1960. év végéig terjedő idő alatt kerekén 33 000 ha erdősáv jellegű telepítést végeztünk.

Hazánkban teljesen új a hófogó erdősávok telepítése. Dr. Keresztesi Béla 1952-ben megjelent tanulmányában mutatott rá arra, hogy a Szovjetunióban a szovjet hatalom első éveiben N. I. Szusza és N. N. Sztjepanov dolgozták ki a hófogó sávok létesítésének helyes módját. A szovjet példák nyomán indult meg nálunk is a hófogó erdősávok telepítése. 16 év alatt közutak mellett 1405 ha, vasutak mellett 1113 ha ilyen erdősávot létesítettek.

A megfigyelések igazolták a hófogó erdősávok gyakorlati hasznát. Ott, ahol az erdősávot előírás szerint telepítették és a tömör cserjeszint fenntartására gondot fordítottak, az erdősávokkal védett közlekedési vonalak hófúvás esetén is akadálytalanul használhatók. Az Ütügyi Kutató Intézet tanulmánya szerint az ideiglenes (vesszőfonatú táblák) beruházási megtérülési ideje a hóeltakarítás költségeinek megtakarítása alapján 2,1, a rögzített, (léces fatáblákból készült) hóvédőműveké 15,3, a hófogó erdősávoké 0,43 év. Tehát a hófogó erdősávok beruházási költségei térülnek meg a legrövidebb idő alatt, gyakorlatilag már az első télen.

A mezővédő erdősávok a telepítési munkáknak a Szovjetunióban is csak egy szűkebb körét jelentik. Azok a tanulmányok és gyakorlati eredmények, amelyek a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek beerdősítésének kérdéseit tárgyalják, rendkívül hasznos támpontot és iránymutatást adtak a szakembereknek a hazai feladatok megoldásához. Az erdőgazdálkodás fejlesztéséhez szükséges intézkedésekről szóló kormányhatározat 210 ezer ha-ban jelölte

meg a közérdekű erdőtelepítési és fásítási feladatainkat. Az országos vízgazdálkodási keretterv szerint a 25%-nál meredekebb lejtős területeken 131 ezer ha erdőtelepítést, fásítást kell végrehajtanunk ahhoz, hogy a talajpusztulásból származó veszteségeket legalább részben felszámoljuk. Mindenképpen hatalmas feladat vár ránk még a következő évtizedekben is.

Különösen nagy jelentőségűek az erdőtelepítések és fásítások a termőtalaj védelmében, az erózió meggátolásában. Ezen a téren alapvető útmutatást ad és példát szolgáltat számunkra az SzKP Központi Bizottsága és a Szovjetunió Minisztertanácsa által ez évben „A talaj szél- és vízerózió elleni védelme érdekében teendő intézkedésekről” hozott határozata. A határozat az eddigi helyenkint végzett munkák helyett meghatározott vízgyűjtőkre, adott területekre az érdekelt valamennyi szerv közreműködésével készített tervek alapján írja elő a termőtalaj védelme érdekében teendő megfelelő intézkedések végrehajtását.

Hazánkban — mint ismeretes — elkészült az ország lejtőkategória térképe, folyamatban van az országos vízgazdálkodási kerettervben a vízgyűjtőkben folyó gazdálkodás értékelése, berendezésükre irány- és különböző szintű kiviteli tervek készültek. Ezekben az erdészetre ugyancsak jelentős feladatok hárulnak. A megvalósításhoz a Szovjetunió sok évtizedes erdészeti hidrológiai vizsgálati eredményei már eddig is lényeges segítséget adtak és a jövőben is adhatnak.

Mind szélesebb körben válik ismertté, hogy a gazdaságilag mérhető előnyök elérése mellett fokozottabban kell érvényesíteni az erdők és fásítások közjóléti, táji, kulturális, népegészségügyi és különböző védő szerepét, megteremtve a hasznosítás elveinek olyan összehangolását, hogy adott területen az elsődleges cél érvényesítése mellett optimális szinten jusson kifejezésre az erdő és fásítás sokoldalú haszna.

Erdészeti tevékenységünk ebben a tekintetben kétirányú. Egyrészt a városok környékén meglevő erdőket az indokolt igényeknek megfelelően úgy kell berendezni, hogy ezekben a tömeges üdülés, pihenés lehetőségét biztosíthassuk, másrészt e sajátos igények kielégítésére új erdőket és fásításokat kell létesíteni. Ez utóbbi feladatokkal, zöldövezeti fásítási tervek készítésével foglalkozik a balatonfüredi fásítási tervező csoportunk, hasznosítva a rendkívül gazdag ilyen irányú szovjet irodalmat.

Ma, amikor az erdők egészségvédő-üdülési jelentősége a népesség növekedésével, az urbanizációval és az ipari fejlődéssel kapcsolatban világszerte mindinkább az előtérbe kerül, hasznos példát nyújt számunkra a Szovjetunió a nagyvárosok, az ipari gócok körüli zöldövezetek kialakításában, az üdülőterületek berendezésében. A szovjet főváros körül már 1935-ben megkezdtek a parkerdő-övezet kialakítását, amelynek területe 1964-ben 77 000 ha volt.

Ezek az erdők üdülési értékére vonatkozó vizsgálatok kiszélesítésére hívják fel a figyelmet. Számos hasznos útmutatást kaphatunk a parkerdők berendezésére, valamint az erdők por és füst ellen kifejtett hatására vonatkozóan. Különösen figyelemre méltók az erdők ipari gáz okozta pusztulására vonatkozó vizsgálatok. Ezek fontosságára utal dr. Tóth Sándor is a budapesti zöldövezeti erdők kialakításával kapcsolatos vizsgálataival, amelyekkel többek között kimutatta, hogy a határerdők pusztulási szakasza előtt a KÖJÁL adatai szerint a Cl_2 értéke $4,4 \text{ mg/m}^3$, a határerdők között pedig $0,6 \text{ mg/m}^3$, ugyanakkor Marzejev szerint a Cl_2 elviselhető mértéke napi átlagban $0,03 \text{ mg/m}^3$.

Fásítási programunkban megfelelő keretet biztosítunk a mezőgazdasági nagyüzemek majorjainak fásításához. Az erdősávokkal, fasorokkal védett ma-

zorok egészségesebb környezetet biztosítanak az ott dolgozóknak és az állatoknak egyaránt.

A Szovjetunióban beható vizsgálat tárgya a fásítások állategészségügyi hatása is. Egyrészt a legelőkön, másrészt az állattartó telepeken folytatott vizsgálatok egyértelműen bizonyítják a fásításoknak a legelőkön a levegő hőmérsékletének és páratartalmának szélsőségeit, a napsugárzás intenzitását mérseklő hatását és ezzel összefüggésben az állatok kedvezőbb egészségi állapotának és hozamának alakulását, a telepeken pedig porfelfogó, zaj- és szagcsökkentő szerepüket. Ezek az eredmények hazai viszonyaink között is a korszerű állattenyésztés fejlesztéséhez, az állattartó telepek környezetének megfelelő — egészségvédelmi és esztétikai — kialakításához nagyban hozzájárulnak.

Erdőtelepítési, fásítási programunk kezdetén erdősítéseinket, fásításainkat még hagyományos módszerekkel, agrotechnikával telepítettük. A fogatos talajelőkészítést csak fokozatosan alakították ki azok az erő- és talajmégmunkáló gépek, melyeket a Szovjetuniótól kaptunk, illetve itthon gyártottunk. A kezdeti sekély talajelőkészítés után telepített fásítások csak jó vízgazdálkodású helyeken mutattak kielégítő eredményt. Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy eredményes és gyors fejlődésű telepítést csak a mély talajforgatástól várhatunk, ezért a szakemberek egyre erőteljesebben sürgették a nagy vonóerejű erőgépek, továbbá a megfelelő talajmégmunkáló gépek beszerzését. Így vált általánossá és ma már minden arra alkalmas talajon kötelezően el is rendelt Sz—80 és Sz—100 nehéz láncaltalpas traktor által vontatott PP—50, majd későbbi változataiként P—50PJ és a PPU—50A rigoleke alkalmazása.

A mély talajelőkészítés javítja a talaj szerkezetét, elősegíti a talaj jobb víz-, levegő- és hógazdálkodását, biztosítja a humusz szint egyenletes elosztását. Rendkívül nagy előnye továbbá, hogy mély talajforgatással alátemetjük a felső gyomréteget és ezzel hosszabb időre megakadályozzuk a talajfelszín elgyomosodását.

A nemesnyár telepítési programunknak alapvető feltétele a mély talajforgatás, hiszen a nyárak igen megsínylik az oxigénhiányt. A talaj légjárhatóságát főleg a 60—70 cm-es mélyforgatással érhetjük el.

Az említett rigolekék jól beváltak a köves kopár talajok talajelőkészítésénél is.

A nagy vonóerejű szovjet láncaltalpas erőgépek tették lehetővé többek között a különböző csemete- és suhángkiemelőgépek bevezetését, majd széleskörű alkalmazását is.

Nagyarányú iparosodásunk következtében erdőgazdasági munkánkban is egyre érezhetőbb a munkaerőhiány. A mély talajforgatással előkészített talajokon már megvolt a lehetősége a szovjet SZLCS—1 csemeteültetőgép alkalmazásának. Ezzel csökkentettük a telepítések idényjellegéből adódó munkaerőhiányt. A géppel ültetett csemeték egyforma, kellő mélységbe kerülnek, és a helyes előkészítés után kizárt a pipás ültetés.

Ezen kívül a mezőgazdaságban széleskörben bevezetett szovjet talajápoló gépeket használjuk erdőtelepítéseinkben, fásításainkban.

Rövid összeállításomban csupán néhány kiragadott adattal kívántam szemléltetni azt a roppant nagy segítséget, amit a szovjet irodalomból merítettünk,

illetve a szovjet szakemberektől kaptunk. Ez a segítség fás kultúránk és élőfa-készletünk örvendetes gyarapodásában egyaránt szembetűnően érzékelhető.

Az ismerttetett távlati erdőtelepítési és fásítási számadatok szerint még hatalmas feladat áll előttünk. Ennek végrehajtásában még határozottabban és bátrabban kell támaszkodnunk a szovjet kutatási és gyakorlati eredményekre.

Д-р. Фекете: ВЛИЯНИЕ НАУЧНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ И ПРАКТИЧЕСКИХ ОПЫТОВ СОВЕТСКОГО СОЮЗА НА ЛЕСОРАЗВЕДЕНИЕ В ВЕНГРИИ

Изданная инструкция в 1948 году в Советском Союзе о защитном лесоразведении и в Венгрии дала основу для начала проведения работ подобного характера. Этому способствовали советские результаты исследований, которые подтвердили и отечественные наблюдения. Ценные опыты получило венгерское лесное хозяйство относительно поливной системы облесений из советских наблюдений. По примеру Советского Союза и в Венгрии начали закладывать лесополосы по задержанию снега. Основное указание издал Совет Министров о защите почвы от ветровой и водной эрозии. И наконец, по примеру Советского Союза и в Венгрии обратили внимание на важность зеленой зоны вокруг городов и объектов. В достигнутых до сих пор результатах венгерского лесного хозяйства решающую роль играла советская техника, механизация.

Fekete Gy.: DER EINFLUSS DER SOWJETISCHEN WISSENSCHAFTLICHEN ERGEBNISSE UND PRAKTISCHEN ERFAHRUNGEN AUF DEN UNGARISCHEN FLURHOLZANBAU.

Die in der Sowjetunion 1948 erlassene Verordnung über die Anlage von Waldschutzstreifen gab auch in Ungarn eine Anspornung zum Beginn umfangreicher Arbeiten dieser Art. Die Grundlagen wurden dazu durch die sowjetische Forschungsergebnisse gegeben, die auch durch heimische Beobachtungen bestätigt wurden. Die ungarische Forstwirtschaft schöpfte auch aus den sowjetischen Beobachtungen über die Bepflanzung der Bewässerungssysteme wertvolle Erfahrungen. Nach sowjetischen Beispielen wurde auch bei uns mit der Begründung von Waldschutzstreifen zum Auffangen des Schnees begonnen. Der Ministerratbeschluss der Sowjetunion über den Schutz des Bodens gegen Wind- und Wassererosion enthielt für uns grundsätzliche Hinweise. Schliesslich lenkte das sowjetische Beispiel auch bei uns die Aufmerksamkeit auf die Bedeutung der Begründung von städtischen und sonstigen grünen Gürteln. In den bisher erzielten Ergebnissen spielten sowjetische Technik und Maschinen eine entscheidende Rolle.

**A Szovjetunió segítségével
a fakereskedelem tükrében**

SPEER NORBERT

Most, amikor a Szovjetuniót megteremtő Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulóját ünnepeljük, mi erdészek is felmérjük annak az egész világot megrázó változásnak bennünket ért hatását. A Szovjetunió a születésétől kezdve sorsdöntő segítséget nyújtott hazánknak. Közvetlen segítségét mi a fakereskedelem tükrén keresztül érzékelhetjük legjobban.

Fakereskedelmünk megvilágítása azért is indokolt, mert ezen a téren csak nagyon kevés ember juthatott saját tapasztalathoz. A közvélemény csak azt tudja és látja, hogy építkezéseink, iparunk és lakosságunk fatermék-szükséglete a lehetőségekhez mérten kielégítést nyer és mindig rendelkezünk mobilizálható készletekkel. Pedig közismert tény, hogy fában szegény ország vagyunk, különösen fenyőfélékben... Ez az ellentmondás csak akkor érthető meg, ha közelebbről megismerjük fakereskedelmünket, s nevezetesen abban a Szovjetunió szerepét.

A fa egyik legfontosabb nyersanyagunk, hiszen az ipar minden ágában rászorulunk. Sajnos, hazánk mostoha természeti adottságai folytán nagyon szegény a nyersanyagkészletünk, s különösen fában szűkölködünk.

A felszabadulás előtti időkben ez a nyersanyagszegénység állandó kerékkötője volt iparunk fejlődésének. S ezt a helyzetünket még az is tetézte, hogy kiszolgáltatottja voltunk az erősebb tőkés államoknak. A meglevő kevés nyers-